

Kaksikasvoinen media?

Internetin haasteet ja mahdollisuudet yhteiskunnallisille liikkeille¹

LORENZO MOSCA

ABSTRACT

A double-faced medium?

The challenges and opportunities of the Internet for social movements

While most of the literature on Internet and politics tends to assess the former's positive contribution to political processes, this paper stresses both positive and negative consequences. Special attention paid to the Italian Global Justice Movement (GJM). The Internet is presented as a double-faced Janus, creating opportunities but also posing new challenges in empowering poor actors. This paper is built on both quantitative and qualitative research: a survey of participants in the demonstration on the Bolkestein directive (Rome, October 2005) and a series of qualitative interviews with those in leadership positions of different organizational sectors of the GJM. While quantitative data allows checking relations among variables concerning the political use of the Internet, qualitative data provides more detailed information on Internet use in the everyday life of the organizations.

Johdanto: internetin demokraattinen potentiaali

Tässä artikkelissa tarkastellaan ajankohtaista debattia internetin demokraattisesta potentiaalista. Internetin vaikutusta poliittiseen osallistumiseen ja pluralismiin on tarkasteltu varsin useasta näkökulmasta. Tätä keskustelua on leimannut skeptikkojen ja optimistien vastakkainasettelu. Erityisesti keskustelua on käyty siitä, mikä on se mahdollinen lisäarvo, minkä uudet teknologiat voivat antaa poliittisen osallistumisen ja demokratian parantamiseksi. Internetiä on joissakin arvioissa pidetty välineenä, joka suosii niitä, jotka ovat jo ennestään kiinnostuneita ja osallistuvat politiikkaan (Norris 2001). Toisen koulukunnan mukaan internet taas voi vähentää poliittista epätasa-arvoa (Meyers 2001). Internet moninkertaistaa poliittisen informaation ja osallistumisen kanavia yksilötasolla ja tarjoaa uusia kommunikaation, mobilisaation ja vuorovaikutteisuuden mahdollisuuksia järjestöjen

tasolla. Lisäksi internet luo uusia monitasoisia julkisuuden sfäärejä, joilla kansalaiset voivat keskustella ja vaikuttaa yleisen mielenkiinnon kohteina oleviin makrotason aiheisiin. (della Porta & Mosca 2005a)

Perinteisestä joukkoviestinnästä poiketen internet näyttäytyy edullisena viestintäteknologiana, joka mahdollistaa laajan osallistumisen, madaltaa hierarkioita sekä edesauttaa horisontaalisia kommunikaation ja organisoitumisen muotoja. Optimistisimmat tulkinnat (kuten Ayers 1999) painottavat internetin kapasiteettia lisätä osallistumista ja vallattomien valtaa. Useat skeptikot (kuten Margolis & Resnick 2000) ovat kritisoineet tätä internetin "tasoittavaa" vaikutusta. Heidän mielestään uusi media suosii jo ennestään hyvin resursoituja organisaatioita ja sellaisia ihmisiä, jotka ovat jo aktiivisesti politiikassa mukana. Viimeaikaisin kirjallisuus aiheesta tuntuisi tukevan skeptistä näkemystä.

Internet on kiistatta lisännyt saatavilla olevan informaation määrää ja siten ainakin määrällisesti lisännyt poliittista pluralismia. Silti on esitetty

¹ Artikkelin on kääntänyt Jarmo Rinne

skeptisiä huomioita saatavilla olevan online-informaation laadusta ja erityisesti sen luotettavuudesta. Myös internet-viestinnän kykyä ylittää sosiaaliset ja ideologiset raja-aidat on epäilty. (Sunstein 2001; Rucht 2005.) Lisäksi resursseiltaan niukkojen järjestöjen online-näkyvyys on jäänyt ”googlearkiaksi” nimetyn ilmiön varjoon, jolla tarkoitetaan hakukoneiden tendenssiä rankata valtavirtaa edustavien poliittisten toimijoiden verkkoviestintää näkyvämmiin (Hindman et al. 2003).

Keskustelussa internetin demokraattisesta potentiaalista tulisi ottaa huomioon myös perinteinen demokratia-vajetta koskeva kritiikki ja keskustelu ns. digitaalisesta kuilusta (*digital divide*). Lisäksi huomiota on syytä kiinnittää siihen, että myös kehittyneen teknologian maissa huomattava osa väestöstä on edelleen internetin tavoittamattomissa. Kuten Norris (2001) toteaa, digitaaliset erot verkkoon pääsyn suhteen ilmenevät niin alueellisina eroina kuin myös eroina eri yhteiskuntaluokkien kesken. Kehittyneidenkin maiden sisällä on sekä teknologiselta infrastruktuuriltaan eriarvoisessa asemassa olevia alueita että sellaisia ihmisiä, jotka kulttuuristen ja taloudellisten resurssien osalta ovat heikommassa asemassa. Useat tutkimukset osoittavat, että sellaisia ihmisiä, joilta puuttuu pääsy internetiin, yhdistävät tietyt sosiodemografiset piirteet. Mahdollisuus päästä internetiin (*internet access*) heijastaa sukupuoleen, terveyteen ja koulutukseen liittyviä eroja. Internetiä todennäköisimmin käyttävät ovat nuoria, miespuolisia, hyvin toimeen tulevia sekä koulutettuja ihmisiä.

Viimeaikaisissa tutkimuksissa on tarkasteltu kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja yksittäisten ihmisten uuden teknologian, erityisesti internetin, käyttöä. Sähköisiä verkostoja pidetään uusien transnationaalisten yhteiskunnallisten liikkeiden² selkärankana. Tällaiset liikkeet tulivat tunnetuksi Seattlen protesteista, josta lähtien ne ovat saaneet kosolti media-näkyvyyttä (Bennett 2003). Internetin kaksisuuntaisuudesta, interaktiivisuudesta ja edullisuudesta johtuen yhteiskunnalliset liikkeet voivat konstruoida uusia julkisuuden sfärejä, joissa voidaan organisoida toimintaa, mobili-

soida joukkoja, keskustella ja neuvotella tavoitteista ja keinoista, vahvistaa poliittisia identiteettejä, vaikuttaa julkiseen keskusteluun sekä harjoittaa suoraa toimintaa (della Porta and Mosca 2005a).

Internetin tutkimusta on määrittänyt metodologinen pluralismi (Garrett 2006) erityisesti silloin kun se kohdentuu järjestöjen tasolle. Sellaiset tutkimukset, joissa tarkastellaan yksilötasoa ja jotka toteutetaan pääosin online-kyselyinä, ovat luotettavuudeltaan ongelmallisia (Best and Krueger 2004). Samanaikaisesti internetin käyttöä kartoittavissa offline-kyselyissä huomio kiinnitetään käytön säännönmukaisuuteen ja paikkoihin, jolloin internetin käytön poliittiset ulottuvuudet jäävät vaille huomiota.

Järjestöllisellä tasolla erilaisten poliittisten organisaatioiden online-näkyvyyttä on tutkittu nettisivustojen sisällönanalyyseilla (kansalaisjärjestöistä ks. Vedres, Bruszt & Stark 2005; parlamenteista ja puolueista ks. Trechsel, Kies, Mendez & Schmitter 2003; yhteiskunnallisista liikkeistä ja organisaatioista ks. della Porta & Mosca 2005b), sähköpostilistojen analyyseilla (Cristante 2003; Kavada 2006), linkki-analyyseilla (Koopmans and Zimmermann 2005) ja tapaustutkimuksen keinoin (Piccerrill 2003). Tällainen tutkimus on tuottanut merkittävää ymmärrystä tarkasteltujen organisaatioiden tavasta käyttää nettiä poliittisesti.

Tässä artikkelissa tarkastelen Italian globaalien oikeudenmukaisuusliikkeen (*Italian Global Justice Movement*, GJM) internetin poliittista hyödyntämistä. Tutkimuksessa kiinnitetään huomiota niin toiminnassa mukanaoleviin yksilöihin kuin järjestöihin. Aluksi määritelen mitä tarkoittaa internetin poliittinen hyödyntäminen ja sen operationalisointi. Tämän jälkeen tarkastelen, kuinka yhteiskunnallisiin liikkeisiin osallistujat hyödyntävät internetiä poliittisesti ottaen huomioon ne tekijät, jotka voivat selittää internetin käytön erilaisia tyynejä. Hypoteesini on, että järjestölliset ja osallistumiseen liittyvät offline-kokemukset määrittävät yksilöiden poliittisia profiileja, joita tuodaan esille myös online-toiminnassa.

Artikkeli perustuu aineistoon, joka on kerätty kvantitatiivisin ja kvalitatiivisin menetelmin eri tutkimuksissa. Kvantitatiivista aineistoa edustaa ns. Bolkesteinin direktiivin vastaisiin mielenosoituksiin osallistuneille suunnattu kysely (Rooma, lokakuu 2005). Kvalitatiivinen aineisto puolestaan koostuu Italian GJM:n organisaation eri tasoilla

² Yhteiskunnalliset liikkeet määritellään epämuodollisiksi verkostoiksi, jotka perustuvat jaettuun uskoon ja solidaarisuuteen ja jotka mobilisoituvat konfliktuaalisen aiheiden ympärille ja käyttävät toiminnassaan toistuvasti erilaisia protestoinnin muotoja (della Porta and Diani 1999, 16).

tehdyistä johtohenkilöiden haastatteluista³. Siinä kun edellinen mahdollistaa internetin käyttöön liittyvien muuttujien välisten suhteiden tarkastelun, jälkimmäinen aineisto antaa yksityiskohtaisempaa tietoa järjestöjen jokapäiväisestä internetin käytöstä.

Tämän tutkimuksen tarpeisiin oli lähes mahdoton toteuttaa satunnaisotantaan perustuva tutkimusotos osallistujista, minkä vuoksi käytettiin harkinanvaraista näytettä (*non-probabilistic sample*) (Corbetta 1999, 343–52).⁴ Näytteenottamisen strategia perustui aiempiin kyselyihin italialaisten yhteiskunnallisten liikkeiden organisoimien tapahtumien, kuten Genovan G8:n vastaisten protestien sekä Firenzessä pidetyn Euroopan sosiaalifoorumin osallistujille (Andretta et al. 2002; della Porta et al. 2006). Tutkimuksen kysely toteutettiin käyttämällä ”pienien otosten strategiaa”, jossa keskityttiin Italian GJM:n keskeisiin järjestöllisiin sektoreihin. Lisäksi kartoitettiin niiden osallistumista mielenosoituksiin. Haastateltavat valittiin satunnaisesti eri liikesektoreiden järjestämien kokoontumisten aikana. Aineisto kerättiin itse täytettävällä lomakkeella. Lomaketta jaettiin juuri ennen varsinaista mielenosoitusta, sekä heti sen jälkeen. Sitä jaettiin myös ”julkishyödykkeitä” käsittelevässä konferenssissa, jossa keskusteltiin Bolkesteinin direktiivin seurauksista. Osallistujien kotipaikan selvittämiseksi kyselylomakkeita jaettiin myös moniin etelästä ja pohjoisesta tuleviin Roomaan juniin.

On syytä korostaa, että otoksen näytteenomaisen luonteen vuoksi sen perusteella ei voida vetää kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Tästä syystä esittelen ainoastaan kuvailevia tilastollisia tietoja sekä non-parametrisiä korrelaatioita muuttujien välisten suhteiden voimakkuudesta.⁵ Tulokset anta-

vat tietoa vain tiettyyn tapahtumaan osallistuneista, eikä niitä voi yleistää koskemaan yhteiskunnallisten liikkeiden kannattajia kokonaisuudessaan.

Artikkelin kvalitatiiviseen osaan haastateltiin henkilöitä, jotka ovat johtavissa asemissa italialaisissa yhteiskunnallisissa järjestöissä. Haastatellut edustivat sellaisia järjestöjä, joiden toiminta ja mobilisaatio keskittyivät globalisaation, demokratian ja sosiaalisen oikeidenmukaisuuden teemojen ympärille. Järjestöjen kirjo ulottui poliittista puolueista ammattijärjestöihin sekä suurista yhdistyksistä pieniin epämuodollisiin ryhmittymiin. Haastattelujen aikana pyysin erilaisten yhteiskunnallisen liikkeen järjestöissä (*Social Movement Organizations*, SMO) johtoasemissa toimivia henkilöiltä osoittamaan internet-viestinnän vahvuudet ja heikkoudet. Artikkelin alkuosassa keskitytään kvantitatiivisiin tuloksiin yksilötasolla. Toisessa osassa esitellään järjestötason kvalitatiivisia tuloksia.

Internetin poliittinen käyttö yhteiskunnallisten liikkeiden protesteissa

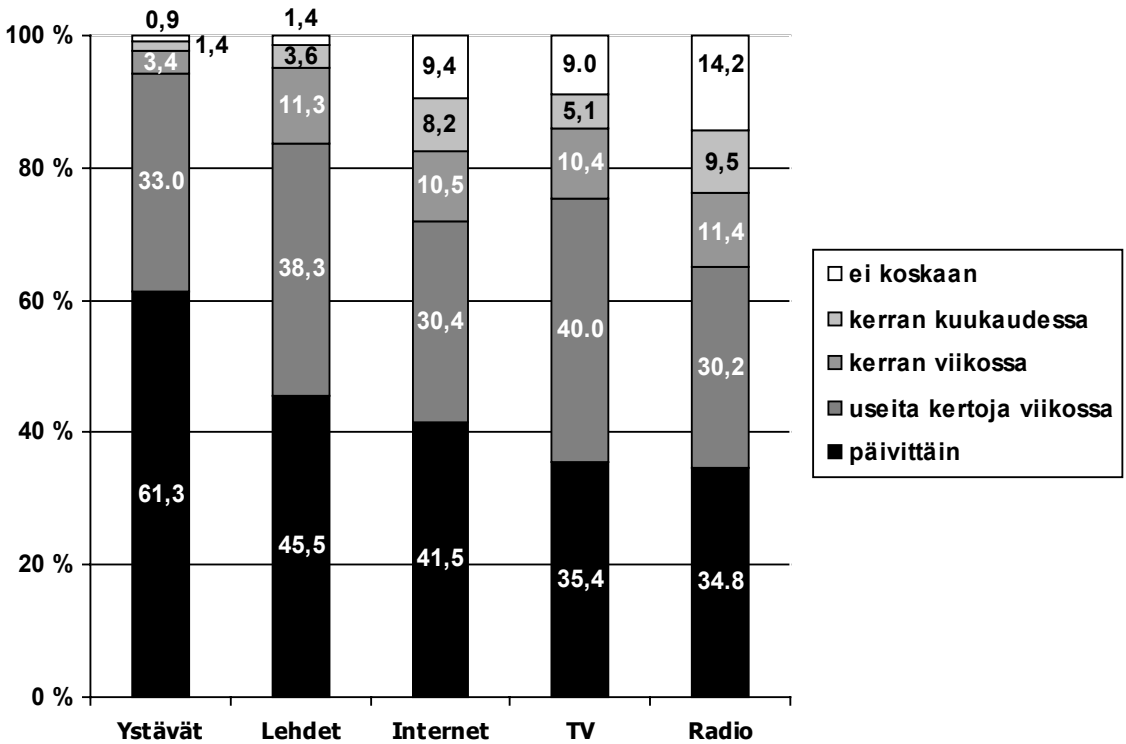
Seuraavassa tarkastellaan yhteiskunnallisen liikkeen järjestämien protestitapahtumiin osallistuvien yksilöiden internetin poliittista käyttöä. Esitän tässä yhteydessä Bolkensteinin direktiivin vastaiseen mielenosoitukseen osallistuneille tehdyn kyselyn joitakin tuloksia. Mielenosoitus pidettiin Roomassa lokakuun 15. päivänä 2005, jolloin kaikkiaan 700 jaetusta lomakkeesta saatiin kerätyksi lähes 500. Kyselylomake käsiteli pääasiassa demokratian määritelmiä ja käytäntöjä Globaalin oikeudenmukaisuuden liikkeessä (GJM, *Global Justice Movement*). Lisäksi lomakkeessa oli kysymyksiä liittyen poliittiseen informaation lähteisiin ja internetin käytön relevanssiin multi-medioituneessa ympäristössä.

Aivan aluksi on syytä huomata, että otos koostui ihmisistä, jotka toimivat yhteiskunnallisessa liikkeessä, jolle on tunnusomaista intensiivinen internetin hyödyntäminen poliittisen organisoitumisen ja toiminnan toteuttamisessa (della Porta & Mosca 2005a; ks. myös Van Laer 2006). Aiheet, joiden ympärillä mobilisaatio tapahtui, olivat varsin niukasti esillä perinteisessä massamediassa ja ovat myös aliedustettuina parlamentaarisisilla areenoilla. Tämän seurauksena kyselyn vastaajat käyttävät runsaasti internetiä: 42 prosenttia vastaajista ilmoitti käyttävänsä internetiä päivittäin, 30 prosenttia enemmän kuin kerran viikossa, 11 prosenttia

³ Kumpikin tutkimus suoritettiin Demos-projektissa, jossa keskityttiin demokratian käsitteisiin aja käytäntöihin eurooppalaisessa Globaalin oikeudenmukaisuuden liikkeessä (*European Global Justice Movements*), (<http://demos.eu.eu>).

⁴ Satunnaisotoksen saaminen kansalaisyhteiskunnan tapahtumiin osallistuvista ihmisistä on mahdotonta. Ei voida täsmällisesti tietää osallistujia empiirisesti määrittäviä muuttujia (mitään listaa osallistujista ei luonnollisesti edes ole olemassakaan).

⁵ Tässä artikkelissa esitettävät non-parametriset korrelaatiot ovat tarkastettu ristiintaulukoimalla ja muilla kuvaavilla tekniikoilla. Kerrointen merkitsevyytaso esitellään seuraavasti: ** tarkoittaa merkitsevyyttä 0.01 tasolla; * tarkoittaa merkitsevyyttä 0.05 tasolla.

Kuvio 1 – Erilaisten medioiden käyttö poliittisen informaation keräämisessä

kerran viikossa ja kahdeksan prosenttia käytti internetiä kerran kuukaudessa. Kaikkiaan alle 10 prosenttia vastaajista ei ollut käyttänyt milloinkaan internetiä. Kyselyn tulos on merkittävä, mikäli otetaan huomioon että kyselyn ajankohtana noin 40 prosentilla italialaisista arvioitiin olevan pääsy internetiin (Bentivegna 2006).

Kuvio 1 osoittaa, että internet välineenä kuuluu aktivistin arkipäivään. Tärkeimpänä kommunikaation välineenä ainoastaan sanomalehteä (46%) käytetään enemmän kuin internetiä (42%). Haastatellut käyttivät päivittäin internetiä enemmän kuin perinteisiä yksisuuntaisia tiedotusvälineitä, kuten TV:tä ja radiota (noin 35%). On myös syytä huomata, että haastatelluille ensisijainen poliittisen informaation lähde oli välitön kommunikointi. Lähes kaksi kolmasosaa haastelluista ilmoitti saavansa poliittista informaatiota päivittäisissä keskusteluissa ystäviensä ja kollegoidensa kanssa. Kasvokkain tapahtuvaa kommunikaatiota pidettiin tärkeimpänä poliittisten mielipiteiden muodostamisessa kuin muita informaation lähteitä.

Aineisto osoittaa selvästi, että internet täydentää muita informaation kanavia ja antaa mahdollisuus-

den kommunikaatiolle, kun kasvokkain tapahtuvat kokoontumiset eivät ole mahdollisia. Se ei kuitenkaan korvaa välitöntä ihmisten välistä viestintää (ks. myös esim. Di Maggio et al. 2001).

Internet ei silti ole vain vaihtoehdoisen informaation tuottamisen väline. Sitä voidaan monella tapaa pitää resurssina, joka tukee poliittista osallistumista. Internet tarjoaa uusia toimintaympäristöjä keskustelulle ja kampanjoihin osallistumiselle. Lisäksi se voi täydentää perinteistä osallistumista helpottamalla ja lisäämällä järjestöjen välistä organisoitumista ja kommunikaatiota aktiivisesti sosiaalisiin ja poliittisiin verkostoihin sitoutuneiden ihmisten kesken. Internetin poliittista hyödyntämistä onkin tarkasteltava siitä lähtökohdasta, että internetiä käyttämällä voidaan kerätä poliittisesti merkittävää informaatiota ja toteuttaa erilaisia kantaaottavia kampanjoita. Internet mahdollistaa toisintajattelun äänen kuulumisen julkisuuteen. Haastateltavilta kysyttiin kyselylomakkeessa, käyttävätkö he internetiä poliittisesti, ja kuinka he sitä hyödynsivät. Lomakkeessa oli indikaattoreita osoittamaan erilaisia internetin poliittisen käytön tyylejä, kuten poliittisen informaation kerääminen ja tuottami-

Taulukko 1 – internetin poliittinen hyödyntäminen yhteiskunnallisen liikkeen osallistujilla

Kuinka usein käyttää internetiä	Internetin poliittinen hyödyntäminen											
	Käynti vaihtoehtoista informaatioita sisältävillä web-sivustoilla		Protestitapahtumista raportointi		Poliittisten mielipiteiden ilmaiseminen internetissä		Oman poliittisen ryhmän kanssa kommunikointi		Online kampanjoiden tukeminen		Palvelunestohyökkäykset tai muu radikaali nettitoiminta	
<i>Ei koskaan</i>	14.0		49.5		43.5		32.8		26.5		73.9	
<i>Toisinaan</i>	29.4		23.1		31.7		21.6		29.5		19.0	
<i>Usein</i>	29.2	86.0	14.6	50.5	12.6	56.5	24.4	67.2	24.0	73.5	4.1	26.1
<i>Hyvin usein</i>	27.4		12.8		12.3		21.1		20.0		3.0	
Total	100.0		100.0		100.0		100.0		100.0		100.0	
(N)	(432)		(398)		(398)		(393)		(401)		(394)	

nen; poliittisten mielipiteiden vaihto ja kommunikointi oman ryhmän kanssa, ja online-tempausten, kuten nettiadressien ja palvelunestohyökkäysten toteuttaminen⁶.

Taulukoista 1 nähdään, että 86 prosenttia vastaajista ilmoitti käyttävänsä internetiä vaihtoehtoisen poliittisen informaation keräämiseen. Noin puolet näytteen vastaajista ei ollut tyytynyt vain informaation kokoamiseen, vaan myös julkaissut selostuksia protestitapahtumista. Aineisto osoittaa mielenkiintoisella tavalla, että haastatellut eivät olleet vain passiivisia informaation vastaanottajia, vaan toimivat sen lisäksi aktiivisina sisällöntuottajina raportoiden omakohtaisesti sellaisista protestitapahtumista, joihin olivat itse osallistuneet. Internetin innovatiivisuus, joka mahdollistaa aktiivisen roolin omien mielipiteiden julkaisemiseksi, näyttäisi olevan merkittävä tekijä suurelle osalle haastatelluista.

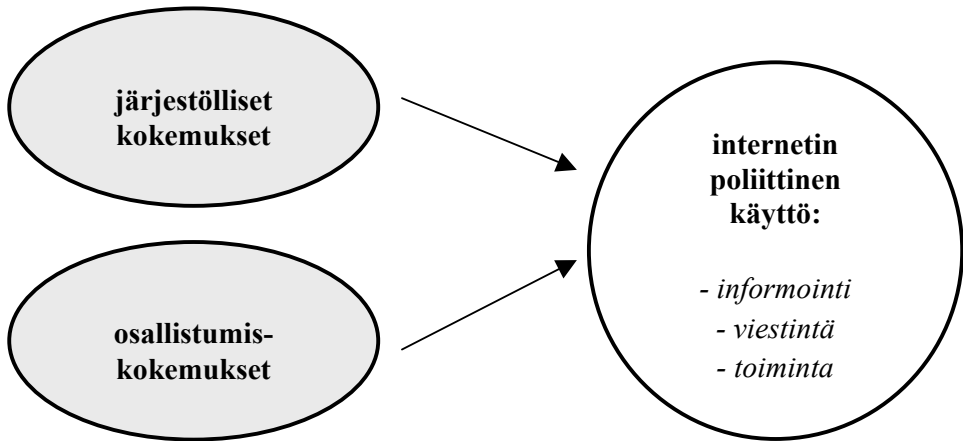
Aineistosta ilmenee, että internetiä ei käytetä pelkästään yksisuuntaiseen informointiin, vaan myös interaktiiviseen kommunikointiin, poliittisten mielipiteiden vaihtamiseen keskustelufoorumeilla, sähköpostilistoilla tai chatissa (56%) ja oman ryhmän kanssa kommunikointiin (noin kaksi kolmasosaa näytteen henkilöistä). Tulokset ovat kovin erilaisia tarkasteltaessa internetin poliittisen hyödyntämisen viimeistä ulottuvuutta, joka on on-

line-toiminnan harjoittaminen. Kolme neljäsosaa haastatelluista ilmoitti hyödyntäneensä internetiä online-kampanjoiden ja vetoomusten tukemisessa, mutta ainoastaan neljännes ilmoitti osallistuneensa radikaalin nettitoimintaan, kuten palvelunestohyökkäyksiin. Tässä kohdin on vaikea selvittää, miksi kvantitatiivisen kyselyn tulokset osoittavat, että protestitapahtumien osallistujat harrastavat näinkin niukalti ”radikaalia” online-toiminnan muotoja. Muihin tutkimuksiin nojaten (della Porta and Mosca 2005b) voimme kuitenkin johtaa hypoteesin, jonka nojalla tähän vaikuttaa kaksi tekijää: ensinnäkin tieto sähköisen häirinnän olemassaolosta ja toimintaperiaatteista ei ole kovin laajalti tiedossa osallistujien keskuudessa ja toiseksi mainitunkaltaisilla online-tempauksilla ei nähdä olevan kovinkaan paljon vaikutusta kohteeseensa, niitä pidetään jossakin määrin tehottomina. Näihin syihin palaan tarkemmin tuonnempana.

Yhteenvetona voisi todeta aineiston osoittavan, että internetiä hyödynnetään poliittisesti usealla eri tavalla. Yleisimmin sitä käytetään poliittisen informaation hankkimiseen, kampanjointiin, nettiveto-omuksiin ja -adresseihin sekä oman ryhmän sisäiseen keskusteluun. Vähäisemmässä määrin internetiä hyödynnetään tiedon tuottamisessa ja julkaisussa, tai omien poliittisten mielipiteiden esittämisessä esim. keskustelupalstoilla, sähköpostilistoilla ja blogeissa. Sähköiseen häirintään osallistui vain suhteellisen pieni osa protestitapahtumiin osallistuneista.

Kuviossa kaksi esitellään joitakin alustavia tuloksia internetin poliittisesta hyödyntämisestä. Sitä varten on luotu kumuloituvia indikaattoreita, kuten

⁶ Palvelunestohyökkäyksissä suuri joukko ihmisiä ennalta sovituna ajankohtana kirjautuu samanaikaisesti samalle palvelimelle tarkoituksenaan ”jumittua” halutut sivustot ja tukkia muilta pääsy ko. sivustolle/palvelimelle (Jordan 2002).

Kuvio 2 – Internetin poliittisen hyödyntämisen suhde offline-kokemuksiin

järjestöjen offline-kokemukset, offline-osallistumiskokemukset ja internetin poliittinen käyttö.⁷ Hypoteesinä voidaan olettaa perinteisten kokemus-

⁷ Offline-osallistumiskokemuksia kumuloivat indikaattorit olivat dummy-muuttujia, jotka koskivat seuraavia toiminnan muotoja: vetoituksen tai aloitteen allekirjoittaminen, osallistuminen mielneosoitukseen, osallistuminen vaihtoehtoiseen mielenosoitukseen (May Day paraati, kriittinen massa-tapahtumaan tms.), osallistuminen lailliseen lakkoon, osallistuminen laittomaan lakkoon, osallistuminen sit-in-tapahtumaan, boikotointi, julkisen rakennuksen valtauksen osallistuminen (esim. koulu, yliopisto tms.), kulttuuristen performanssien esittäminen, kulttuurihäirintä. Järjestöllisiä kokemuksia kumuloivat indikaattorit olivat dummy-muuttujia, jotka liittyivät seuraaviin järjestöihin: poliittiset puolueet, ammattiliitot, sosialistiset/sosialidemokratitiset järjestöt, kommunistiset järjestöt (3. Internationaali), trotskilaiset järjestöt (4. Internationaali), ympäristöjärjestöt, rauhanliike, itse-apu-ryhmät, vapaaehtoistyö-järjestöt, uskonnolliset järjestöt, ihmisoikeusjärjestöt, homo-/lesbo-/transeksuaali-järjestöt, humanitaariset/kehitysapujärjestöt, kansainvälisen solidaarisuuden järjestöt, sosiaalikeskukset (*social centre*), maahanmuuttajajärjestöt, työttömien järjestöt, opiskelijajärjestöt ja vaihtoehtomedian järjestöt. Internetin poliittista käyttöä osoitettiin yllämainituilla indikaattoreilla: tarkastelemalla Euroopan Sosiaalifoorumin web-sivustoa; tarkastelemalla globaalien oikeudenmukaisuus-järjestön web-sivustojen tarjoamaa informaatiota; tarkastelemalla web-sivustoja, jotka tarjoavat tietoa globaalien oikeudenmukaisuus-järjestön protestitapahtumista; vieraillemalla ”vaihtoehtoisesta informaatiota” sisältävillä sivustoilla; tarkastelemalla poliittisten mielipiteiden esittämistä keskustelupalstoilla/sähköpostilistoilla/chatissa; tarkastelemalla ryhmän sisäistä online-kommunikaatiota; tarkastelemalla tapahtumien raportointia online-ympäristössä (postituslistoilla, keskustelupalstoilla, blogeissa, web-sivustoilla jne.); tarkastelemalla

ten osallistumisesta ja järjestöissä toimimisesta selittävän myös internetin poliittista käyttöä informaation keräämiseen, politiikasta puhumiseen online-ympäristössä ja vaihtoehtoisten poliittisen toiminnan harjoittamiseen (kuvio 2).⁸ Onkin syytä huomata että offline-kokemukset, erityisesti osallistumiskokemukset, korreloivat voimakkaasti internetin poliittisen käytön kanssa. Internetin poliittisen hyödyntämisen indeksi kytkeytyy asiallisesti järjestöllisiin kokemuksiin (0.270**) ja erityisesti osallistumiskokemuksiin (0.438**).⁹

Saatu tulos on mielenkiintoinen, sillä se näyttäisi tukevan käsitystä (esim. Norris 2001), jonka mukaan online-osallistuminen ei synny ”tyhjästä” vaan on itse asiassa kytköksissä offline-osallistumiseen. Kuitenkin tässä tarkasteltavat aineistot koskevat vain poliittisesti aktiivisia kansalaisia, eivätkä ne sinällään kerro mitään sellaisten kansalaisten internetin poliittisesta hyödyntämisestä, jotka ovat poliittisesti passiivisia. Asian selvittämiseksi tarvittaisiinkin sellaisiin ihmisiin kohdennettua tutkimusta, jotka eivät ole aktiivisia perinte-

nettiadressien allekirjoittamista tai osallistumista kampanjoihin postituslistan kautta; tarkastelemalla osallistumista palvelunestohyökkäyksiin ja/tai muihin radikaalisiin online-protestoinnin muotoihin.

⁸ Väheksymättä internetin vaikutusta siihen, miten politiikkaa käsitteellistetään ja millaisena se koetaan – erityisesti nuorten keskuudessa – on selvää, että poliittinen sosiaalisaatio ja haastateltavien arvot ovat offline-prosessien tuosta.

⁹ Osittaista korrelaatiota kontrolloitiin seuraavilla muuttujilla, sukupuoli, ikä, koulutus.

Taulukko 2 – Järjestölliset kokemukset ja internetin poliittinen hyödyntäminen

<i>Internetin poliittinen hyödyntäminen</i>	Järjestölliset kokemukset				
	Vanha vasemmisto	Vapaaehtoisjärjestöt	Solidaarisuus / oikeusryhmät	Uudet yhteiskunnalliset liikkeet	Uusvasemmisto
ESF web-sivusto	e.m.	e.m.	0.114*	0.228**	0.170**
Protestijärjestön web-sivusto	e.m.	e.m.	0.135*	0.176**	0.303**
Vaihtoehtoisen informaation web-sivusto	e.m.	e.m.	0.174**	0.179**	0.297**
Protestitapahtumien online- raportointi	0.178**	e.m.	0.175**	0.252**	0.279**
Mielipiteiden esittäminen keskustelupalstoilla	e.m.	e.m.	e.m.	e.m.	0.214**
Oman ryhmän kanssa kommunikointi	0.137*	e.m.	0.144*	0.176**	0.195**
Vetoomusten esittäminen/kampanjointi	e.m.	e.m.	0.139*	0.193**	0.173**
Radikaali online-toiminta	e.m.	e.m.	e.m.	0.152*	0.126*
Summamuuttuja	e.m.	e.m.	0.179**	0.266**	0.326**

Huom. Osittaista korrelaatiota kontrolloitiin seuraavilla muuttujilla: sukupuoli, ikä, koulutus.

sessä osallistumisessa. Vasta tällainen tutkimus valaisisi internetin mahdollisuuksia aktivoida poliittisesti passiivisia kansalaisia.

Toinen aineistosta nouseva mielenkiintoinen tulos, joka myös vaatii syvällisempää keskustelua, koskee internetin poliittisen hyödyntämisen yhteyttä offline-osallistumiskokemuksiin. Kuten aiemmin havaittiin, järjestölliset kokemukset eivät sinällään kovin voimakkaasti kytkeydy internetin poliittiseen hyödyntämiseen, kun taas osallistumiskokemukset näyttäisivät niin tekevän. Aineisto vaikuttaisi tukevan näkemystä, jonka mukaan internetin tarjoamat mahdollisuudet osallistua poliittiseen online-toimintaan houkuttavat sellaisia ihmisiä, jotka jo ennestään ovat olleet aktiivisia offline-toiminnassa. Löydökset osoittavat, että aktivistien internetin poliittista hyödyntämistä selitettäessä osallistumiskokemukset ovat järjestötoiminnasta saatuja kokemuksia merkittävämpiä. Silti on syytä katsoa pintaa syvemmälle arvioitaessa järjestöllisten ja osallistumiskokemusten vaikutusta siihen, millaiseen internetin poliittiseen hyödyntämiseen ne todennäköisimmin ovat kytköksissä. Vaikuttavatko kokemukset erilaisissa yhteiskunnallisissa järjestöissä toimimisesta internetin poliittisen hyödyntämisen tyyliin? Entä vaikuttavatko kokemukset uusissa yhteiskunnallisissa liikkeiden järjestöissä tai vapaaehtoistyötä tekevissä järjestöissä todennäköisimmin internetin poliittisen käyttöön

kuin esimerkiksi toimiminen solidaarisuusryhmissä? Eroaako uusvasemmistolaisen liikkeiden internetin poliittinen hyödyntäminen vanhan vasemmiston tavoista käyttää internetiä? Hyödyntävätkö erilaisia poliittisen toiminnan tyyliä käyttävät ihmiset internetiä eri tavalla? Ovatko innovatiiviset tai maltilliset toimintatyyliä todennäköisimmin kytköksissä internetin poliittiseen käyttöön kuin radikaalit ja perinteiset toimintatyyliä? Näihin kysymyksiin vastaamiseksi järjestöllisen ja osallistumisen kokemukset pitää jakaa tarkemmin eri kategorioihin. Suhteessa järjestöllisiin kokemuksiin (taulukko 2) on luotu viisi erilaisen yhteiskunnallisen liikehdinnän kategorioita: perinteiset vasemmistolaiset organisaatiot, uudet yhteiskunnalliset liikkeet, vapaaehtoistyötä tekevät järjestöt, solidaarisuus- ja erilaisia oikeuksia ajavat järjestöt ja uusvasemmistolaiset organisaatiot.¹⁰

¹⁰ Järjestöllisten kokemusten ryppäät on rakennettu samanlaisia järjestöllisiä kokemuksia mittaavien korrelaatiokertoimien pohjalta. Vanhan vasemmiston järjestöllisen kokemusten summamuuttuja koostuu kokemuksista seuraavanlaisista järjestöistä: poliittiset puolueet, ammattiyhdistysjärjestöt, sosialistiset/sosiaalidemokraattiset, kommunistiset (3 Internationaali) ja trotskilaiset (4. Internationaali) järjestöt. Uusien yhteiskunnallisten liikkeiden järjestöllisen kokemusten luokan summamuuttuja koostuu kokemuksista seuraavista: nais-asiajärjestöt, kansalaiskomiteat, ympäristöjärjestöt ja rauhanliike. Vapaaehtoistyötä tekeviin järjes-

Järjestöllisen kokemusten jaottelun pohjana on hypoteesi, että erilaiset järjestöt omaksuvat tarkoituksensa mukaan erilaisia internetin käyttämisen tapoja. Erilaisilla yhteiskunnallisilla liikkeillä on toisistaan erottuvia identiteettejä, järjestöllisiä toiminnan muotoja, toimintarepertuaareja ja kommunikoinnin muotoja, jotka vaikuttavat niiden teknologian käytön valintoihin. Taulukko 2 osoittaa, että kokemukset vapaaehtoistyötä tekevissä organisaatioissa eivät merkittävästi kytkeydy internetin poliittiseen käyttämiseen. Kokemukset vanhan vasemmiston järjestöistä kytkeytyvät heikosti internetin käyttämiseen ryhmän sisäiseen viestintään. Osallistuminen uusien yhteiskunnallisten liikkeiden järjestölliseen toimintaan on erityisesti kytköksissä online-kampanjoiden ja nettiadressien tukemiseen. Kiinnittyminen uusvasemmistolaisuusryhmiin kytkeytyy erityisesti internetin informatiivisen ulottuvuuden käyttämiseen. Mielenkiintoista on, että kaikki järjestölliset kokemukset, vapaaehtoistyötä tekeviä järjestöjä lukuun ottamatta, kytkeytyvät aktiiviseen internetin hyödyntämiseen poliittisen informaation tuottamisessa.

Tarkasteltaessa internetin poliittisen hyödyntämisen summamuuttujaa, havaitsemme suuria eroja erilaisten yhteiskunnallisten liikkeiden järjestöllisten kokemusten välillä. Otettaessa huomioon erilaiset järjestölliset kokemukset huomataan, että jotkin kokemusten tyypit kytkeytyvät internetin poliittiseen käyttämiseen, toiset taas eivät. Kokemukset uusvasemmistolaisuuden piirissä esim. kiinnittyvät todennäköisimmin internetin poliittiseen hyödyntämiseen. Italiassa sosiaalikeskukset ovat vastanneet mediakeskusten luomisesta suurten G8 vastaisten protestitapahtumien (*Anti-G8 Summit* 2001; ks. Andretta et al. 2002). Ne ovat myös olleet etulinjassa innovatiivisessa ja vastarinnan politiikkaa käyttävässä internetin poliittisessa hyö-

dyntämisessä (ks. Freschi 2003). Monet vaihtoehdotemediat ja maahanmuuttajien oikeuksia ajavat ryhmät ovat syntyneet sosiaalikeskuksissa ja sittemmin kehittyneet itsenäisimmiksi. Opiskelijajärjestöt luottavat niin ikään vahvasti internet-kommunikointiin, onhan kyseinen väestönosa aktiivisinta internetin käyttäjäkuntaa. Mitä tulee uusiin yhteiskunnallisiin liikkeisiin, niin vaikka ympäristöjärjestöt yleisesti ottaen suhtautuvat teknologiaan suurella varauksella, niin suurin osa heistä on innokkaasti omaksunut internetin käyttämisen (Pickerill 2003, 36). Rauhanliike on puolestaan käyttänyt tietokonevälikkeistä viestintää organisoidakseen tärkeitä globaaleja toimintapäiviä, esim. helmikuun 15. päivän protestit vuonna 2003 (Walgrave & Rucht 2007). Internetiä on lisäksi hyödynnetty kansainvälisesti naisasiaryhmien toiminnan koordinointiin. Sen rooli oli keskeinen esim. Naisten maailmanmarssin (*World March of Women*) kehittämisessä (Leonardi 2000), vaikkakin internetiin pääsy oli ongelmallista *globaalin etelän* naisille (Guay 2002).

Osallistumisen kokemusten osalta (taulukko 3) toiminnan repertuaarit jaettiin neljään ryhmään: traditionaaliseen, mallilliseen, epäkonventionaaliseen ja radikaaliin.¹¹ Taulukosta voi, jälleen kerran, havaita että internetin poliittinen hyödyntäminen riippuu suuresti erilaisista toiminnan repertuaareista.

Mallillista ja perinteistä osallistumista suosivat toimintamuodot eivät näyttäisi kovin vahvasti korreloivan taulokossa mainittujen internetin käyttötapojen kanssa. Sen sijaan radikaali orientaatio poliittiseen toimintaan näyttäisi korreloivan herkkyy-

¹¹ Osallistumiskokemusten ryppäät on rakennettu samantyyppisiä osallistumisen kokemuksia mittaavien korrelaatiokerrotoimien pohjalta. Traditionaalisen osallistumisen kokemuksen summamuuttuja koostuu seuraavista osallistumiskokemuksista: poliittisessa puolueessa toimiminen ja osallistuminen lakkoiluun. Mallillisen toiminnan summamuuttujan kuuluvat osallistumisen kokemukset seuraavista: vetoamisen/julkisen kirjeen allekirjoittaminen ja osallistuminen mielenosoitukseen. Epäkonventionaalisen osallistumisen summamuuttujan kuuluvat kokemukset seuraavanlaisista osallistumisista: osallistuminen *sit-in*-tapahtumiin (jonkin toiminnan estäminen {suom. huomautus}) joidenkin tuotteiden boikotointi, osallistuminen vaihtoehtoisiiin mielenosoituksiin (May Day paraati, kriittinen massa-tapahtumiin yms.). Radikaalin osallistumisen summamuuttuja koostuu seuraavista osallistumiskokemuksista: osallistuminen laittomaan lakkoon, julkisen rakennuksen valtaaminen, suoran toiminnan kohdistaminen omaisuuteen/maaomaisuuteen.

töllisen kokemusten luokan summamuuttuja koostuu kokemuksista seuraavista: itse-apuryhmät, vapaaehtoistyö- ja uskonnolliset järjestöt. Solidaarisuus ja oikeuksia ajavien järjestöllisen kokemusluokan summamuuttujaan kuuluvat kokemukset seuraavista: ihmisoikeusjärjestöt, homojen/lesbojen/transsukupuolisten oikeuksia ajavat järjestöt, humanitaarista/kehitysapua ajavat järjestöt ja kansainvälistä solidaarisuutta ajavat järjestöt. Uusvasemmistolaiseen järjestöllisen kokemusluokan summamuuttujaan kuuluvat kokemukset seuraavista: sosiaalikeskukset, maahanmuuttoa ajavat yhdistykset, työttömien järjestöt, opiskelijajärjestöt ja vaihtoehtoinen media.

Taulukko 3 – Osallistumisen kokemukset ja internetin poliittinen hyödyntäminen

Internetin poliittinen hyödyntäminen	Osallistumisen kokemukset			
	Traditionaalinen	Maltillinen	Epäkonventionaalinen	Radikaali
ESF web-sivusto	e.m.	0.135*	0.333**	0.141*
Protestijärjestön web-sivusto	0.109*	e.m.	0.400**	0.272**
Vaihtoehtoisen informaation web-sivusto	e.m.	e.m.	0.413**	0.219**
Protestitapahtumien online- raportointi	0.132*	0.186**	0.402**	0.252**
Mielipiteiden esittäminen keskustelupalstoilla	e.m.	e.m.	0.326**	0.225**
Oman ryhmän kanssa kommunikointi	0.185**	e.m.	0.365**	0.161**
Vetoomusten esittäminen/kampanjointi	e.m.	0.269**	0.399**	0.137*
Radikaali online-toiminta	e.m.	0.134*	0.331**	0.235**
Summamuuttuja	0.114**	0.192**	0.542**	0.297**

Huom. Osittaista korrelaatiota kontrolloitiin seuraavilla muuttujilla: sukupuoli, ikä, koulutus.

teen käyttää internetiä poliittiseen protestointiin. Matalaa korrelaatiota perinteisten toiminnan reper-tuaarien ja internetin poliittisen hyödyntämisen välillä voidaan ensinnäkin selittää sillä, miten summamuuttuja muodostettiin. Muuttujaan sisälly-tettiin perinteisiin poliittisiin toimijoihin, kuten puolueisiin ja ammattiyhdistysjärjestöihin, perus-tuva toiminta, siinä kun luova ja kekseliäs internetin poliittinen hyödyntäminen rajattiin sen ulko-puolelle. Kiintoisa aineistosta nouseva tulos on, että poliittisen osallistumisen innovatiivisimmat tavat, kuten esimerkiksi osallistuminen *sit-in* -ta-pahtumiin ja vaihtoehtoiset mielenosoitustyylit, korreloivat internetin poliittisen käytön kanssa. Esimerkiksi kriittiset massa-tapahtumat ja *May Day* -paraati pätkätyötä vastaan nojaavat voimak-kaasti internetin hyödyntämiseen. Myös boikotoin-ti, jota voidaan luonnehtia yksillöllistyneeksi toi-minnan muodoksi (Micheletti 2003), sopii hyvin internet-ympäristöön, sillä, koska se on lähtökoh-taisesti asosiaalista omiin henkilökohtaisiin valin-toihin perustuva toiminnan muoto. On silti syytä huomata, että osallistujat pyrkivät uusintamaan offline-toiminnan tyyleyjään myös online-ympäris-tössä (ks. Calenda and Mosca 2007). Esim. maltil-lista poliittista toimintatyylillä edustavat vastaajat ovat myös taipuvaisia osallistumaan maltillisiin online-kampanjoihin, kuten nettiadressien allekir-joittamiseen. Radikaalimpiin toimiin taipuvaiset harrastavat vastaavasti radikaaleja online-toimin-nan tyylejä, kuten esimerkiksi sähköistä häirintää.

Internetin kaksi puolta: tietokonevälitteisen kommunikaation hyödyt ja haitat yhteiskunnallisille liikkeille

Artikkelin jälkimmäisessä osassa tarkastellaan internetin poliittista käyttöä koskevaa kvalitatiivista aineistoa, joka kerättiin puolistrukturoiduilla haas-tatteluilla. Aineiston perustella huomataan, että globalisaation, demokratian ja sosiaalisen oikeu-denmukaisuuden teemojen ympärille organisoituvien ja eri tavoitteita ajavien järjestöjen internetin käyttö vaihtelee toiminnan tavoitteiden mukaan. Internetiä voidaan käyttää niin sisään- kuin ulos-päin suuntautuneeseen viestintään, joko julkisen eli kaikille tarkoitetun tai pienelle erityiselle ryh-mälle suunnatun kannan esittämiseen. Kuitenkin aineistossa haastatellut toteavat internetin olevan tehokkaimmillaan silloin, kuin sen viestiä käyte-tään johonkin erityisryhmään, esimerkiksi poliitik-koihin tai päättäjiin, vaikuttamiseksi. Yleisesti voi-taneen todeta, ettei internet erityisesti edistä lisään-tyvää vuorovaikutusta julkishallinnon suuntaan ja yhteydenotot päättäjiin jäävät tuloksiltaan laihan-laisiksi. Online-mobilisaatio vaikuttaa päättäjiin tehokkaimmin silloin, kun sen esiin nostamalla ai-heilla on julkisessa keskustelussa näkyvyyttä myös perinteisen median puolella. Joidenkin haastatelta-vien mielestä poliittiset päättäjät eivät edes ole ky-keneviä online-toimintaan taikka kiinnostuneita siitä (haastattelu 1). Itse asiassa sähköinen häirintä, kuten palvelunestohyökkäykset ja sähköpostikam-panjat jäävät usein vaille huomiota niiltä, joita vas-taan kyseisiä kampanjoita käydään.

Internet vaikuttaisi olevan parhaiten hyödynnettävissä, kun sen käyttö kohdennetaan järjestön ulkopuolisille muille ryhmittymille. Esimerkiksi se mahdollistaa ja parantaa kansalaisliikkeiden suhteita mediaan, sillä journalistit voivat käyttää web-sivustoilla julkaistavia tiedotteita, kuvia ja dokumentteja juttujensa tietolähteinä. Internetissä voidaan hyödyntää myös erityyppisten medioiden ristikkäin linkittämisessä, jonka ansiosta esimerkiksi sosiaalifoorumien ja G8:n vastaisten protestitapahtumien tiedotusvälittäjä tuottavat vastaavat ryhmät saivat multimedia-viestiään reaali-aikaisesti julkisuuteen (haastattelu 2). Lisäksi eräillä web-sivustoilla oli kenen tahansa mahdollista ladata verkkoon myös omia dokumenttejaan, mikä lisäsi tapahtumista raportoinnin moniäänisyyttä ja kattavuutta eri näkökulmista. Internet-aikakautena tietoisuus viestinnän perustavanlaatuisesta roolista on laajalti ymmärretty ja ihmisistä on tullut aktiivisia informaation tuottajia. Media-aktivistit ovatkin nousseet keskeiseen asemaan globaalien oikeudenmukaisuus-liikkeen (GJM) protestitapahtumista tiedottamisessa ja ylikansallisten julkisuustilojen luomisessa. Esimerkkinä tästä voi mainita *Euro-mayday*-paraatit (ks. Doerr & Mattoni 2007).

Web-sivustoja käytetään globalisaation, demokratian ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden teemojen ympärille organisoituvien järjestöjen toiminnasta tiedottamisessa, mutta ne palvelevat myös toiminnan arkistona ja tietokantana. Monet haastatteluista viittaavat sivustoihin ”muistina”, jolle on tallennettu ja kuvattu toiminnan historia. Tämän muistin avulla voidaan myös jäljittää aiempia kampanjoita ja säilyttää liikkeelle tärkeitä dokumentteja ja muuta materiaalia. Esimerkiksi ESF-muistiprojektissa internetiä käytettiin Euroopan Sosiaalifoorumin tuottaman informaation jäljittämässä ja järjestämisessä (*Guide for social transformation in Europe: ESF and surroundings*). Haastateltavat ymmärsivät, että internetiä voidaan hyödyntää monella tavalla liikkeen toiminnassa. Jos yhteiskunnallinen liike esimerkiksi käyttää web-sivustoja esittäytyäkseen julkisuudessa, niin toisilla sovelluksilla, kuten keskustelupalstoilla ja postituslistoilla, voidaan käydä jäsenten välisiä keskusteluja sekä tiedotuskampanjoita. Eko-pasifistisen verkoston, *Rete Lilliputin*, jäsen toteaa:

olemme jo yli vuoden ajan toimineet ilman web-sivustoa toiminnan pohjautuessa lähes kokonaisuudessaan postituslistoihin [...] linkitty-

miset eri porukoiden kanssa toimivat melko hyvin, vaikkakin sivuston puute jotenkin rannakaisee [...] julkisella web-sivustolla kun kävisivät myös journalistit ja muuten vaan uteliaat” (haastattelu 4).

Useimmat haastelluista korostavat postituslistojen tärkeyttä organisaationsa toiminnassa. Niitä käytetään paljon ja ne määritellään jopa ”pysyviksi kokoontumisiksi”. Eräs Venetsiassa toimivaan sosiaalifoorumin soluun kuuluva aktivisti piti merkittävänä sitä, että internet tuo järjestön toimintaan läpinäkyvyyttä (ks. samanlaisista tuloksista Iso-Britanniassa esim. Kavada 2006). Postituslistojen ansiosta myös sellaiset henkilöt, jotka eivät pääse kokoontumisiin, voivat osallistua toimintaan ja saavat mahdollisuuden tutustua ja vaikuttaa niiden asialistoihin ja päätöksiin (haastattelu 3). Silti internetin merkitystä ja hyötyä ruohonjuuritason poliittisille prosesseille voidaan tarkastella toisinkin. Siinä missä jotkin ryhmät julistavat sen välineellistä ulottuvuutta, toiset viittaavat internetiin itsessään politiikan paikkana. Kuten eräs Nuorten Kommunistien kansallisen komitean jäsen toteaa:

Internet on oikeastaan poliittinen tila. Se ei ole vain väline. Se on paikka, missä, huolimatta privatisoitumisen ja kontrollin paineista, miljoonat ihmiset voivat yhdessä kritikoida ja hyökätä sellaista netin monopolisoinnin ajatusta vastaan kuin mitä Microsoft ja Windows propagoivat. Lisäksi netti on poliittinen tila siinä mielessä, että siellä on senkaltaisia vastustamisen ja keskustelun paikkoja, joita ei aiemmin ole ollut (haastattelu 5).

Internetin symbolista ja ekspressiivistä funktiota korostavat sellaiset ryhmät, joiden mielestä internet auttaa luomaan ja vahvistamaan identiteettejä. Näitä ovat esimerkiksi sosiaalifoorumeiden paikalliset, joilla ei yleensä ole fyysistä paikkaa kokoontumisilleen. Internetiin viitataan tällöin ”virtuaalisena päämajana” tai ”todellisena virtuaalisena yhteisönä” (haastattelu 1). Ei ole hämmästyttävää, että nimenomaan tällaiset järjestöt ovat pohtineet uuden teknologian vaikutusta valtasuhteisiin ja politiikkaan. Jo niinkin varhain kuin vuonna 1989 Alberto Melucci painotti uusien yhteiskunnallisten liikkeiden tunnusmerkillistä piirrettä itse-reflektioon. Kuten hän toteaa (1989, 74):

nykyisessä kollektiivisessa toiminnassa järjestöllä on erilainen asema. Sitä ei enää nähdä keinoon päämäärän saavuttamisessa, ja näin ollen sitä ei voi tarkastella vain instrumentaalisen ra-

tionaliteetin mielessä. Järjestöllä on itseään refleктоiva piirre, jonka ansiosta se voi ilmaista ja merkityksellistää toimintaansa (tai sen päämääriä). Se on siten eräässä mielessä laboratorio, jossa toimijat voivat testata kykyään haastaa vallitsevia kulttuurisia koodeja.

Rete Lilliputin esimerkki kuvastaa hyvin, sitä mitä Melucci tarkoittaa. Mainittu verkosto keskittyy pääasiassa poliittisen konsumerismin eli sellaiseen vaikuttamisen tapaan, jossa ihmiset kiinnittyvät politiikkaan ja pyrkivät ajamaan tavoitteitaan ja vastustamaan mielestään kyseenalaisia markkinamekanismeja kulutusvalinnoillaan. Toimijoiden valinnat perustuvat oikeiksi koettujen arvojen, asenteiden ja oikeudenmukaisiksi miellettyjen käytäntöjen puolesta toimimiseksi (Micheletti 2003). Poliittisen konsumerismin mukaan kuluttajat ovat ikään kuin äänestäjiä ja yritykset puolestaan ehdokkaita. Ostopäätös vertautuu siten äänestyspäätöksen tekemiseen (Gesualdi 2003). Kuluttaja-äänestäjät voivat käyttää ostovoimaansa yrityskandidaattien rankaisuun, jos nämä toimivat ympäristölle vahingollisella tavalla, laiminlyövät työlästen oikeuksia tai eivät piittaa ”reilun kaupan” pelisäännöistä. *Lilliput*-verkosto pyrkiikin mielenkiintoisella tavalla istuttamaan poliittisen konsumerismin idean vaatteiden ja ruuan ostamisesta muille kuluttamisen alueille, eritoten teknologian saralle. Tästä syystä verkosto onkin siirtynyt käyttämään internet-politikoinnissaan vapaasti saatavilla olevia sovellutuksia ja vapaan lähdekoodin ohjelmistoja (haastattelu 4). Poliittisen konsumerismin toimintamallin omaksuminen uuden teknologian käyttöön ottamisessa on ollut *Lilliputille* tietoinen valinta:

päätös alkaa käyttää ilmaisia ohjelmistoja ja hylätä Microsoft-monopoli ei periaatteessa mitenkään eroa reilun kaupan tuotteiden ostamisesta, ostoboikotteihin osallistumisesta, rahojen sijoittamisesta eettisiin pankkeihin: vapaan lähdekoodin ohjelmistojen käyttäminen merkitsee kriittistä ja tietoista kuluttamista informatiikan domainissa (Glo Internet 2003).

Keskustelun teknologiasta yhteiskunnallisen liikkeen sisällä on usein sanottu heijastelevan liikkeen sisäisen demokraattisuuden tilaa. Tämänhetkiset yhteiskunnalliset liikkeet panostavat järjestöllisten käytäntöjensä demokratisoimiseen (della Porta et al. 2006). Internet nähdään mahdollisuutena haajuttaa ja jakaa valtaa järjestön sisällä, laajentaa

osallistujien piiriä ja parantaa sen sisäistä demokratiaa. Internetin ansiosta järjestön rivijäsentenkin ääni pääsee kuuluville. Eräs syy, miksi liikkeet korostavat informaatio- ja kommunikaatioteknologian merkitystä ja menestystä yhteiskunnallisten liikkeiden parissa lienee kyseisen teknologian luonteesta, joka sallii toiminnallisen agendan joustavan muotoilun (Downing 2001). Tämä ajatus soveltuu erinomaisesti post-ideologisten ryhmien *modus operandiin*, jossa pyritään konkreettisella tavalla toteuttamaan arjen valinnoissa arvoja ja periaatteita, joiden mukaan ”toisenlainen maailma on mahdollinen”. Lisäksi pyrkimys on välitön vaikuttaminen, eikä toiminnan siirtäminen hamaan tulevaisuuteen.

On silti syytä huomata, että uuden teknologian käyttöönotto ei poista vallan epätasaista jakautumista. Web-sivustojen laatiminen ja ylläpitäminen edellyttää teknistä osaamista ja näin ylläpidosta vastaavat ovat jo tällä perusteella valikoituneita. Kokemus osoittaa, että keskitetty informaation hallinnointi hidastaa tiedon välittämisen ja jakamisen prosesseja (haastattelu 8). Verkkoa hallinnoivat voivat tehdä summittaisia valintoja tiedon jakamisen suhteen ja heistä tulee tavallaan portinvartijoita. Juuri tästä syystä monet ryhmät pyrkivät eroon verkkoa hallinnoivien vaikutuksesta, tai ainakin rajoittamaan sitä, ja suosimaan maallikkojen osallistumista (haastattelut 4,7, ja 8). Vapaan julkaisemisen mahdollistavia sovellutuksia käytetään joidenkin web-sivustojen ylläpidossa mahdollisimman laajan osallistumisen takaamiseksi. Vapaasti hyödynnettäviä sovelluksia on saatavilla ja niitä määrittävät sellaiset periaatteet hierarkiattomuus ja helppokäyttöisyys (ks. esim. *Wikipedia*, *open publishing*) Vapaan julkaisun sovellutukset mielletään vastakkaisiksi sellaisille sovellutuksille, jotka vaativat joidenkin harvojen tekniikkaan vihkiytyneiden panosta sivustojen ylläpitämisessä. Eräs ensimmäistä web-sivustoista, jota yhteiskunnalliset liikkeet alkoivat käyttää vapaan julkaisemisen kannavana, oli *Indymedia*-verkosto. *Indymedia* ei kuitenkaan täysin noudata vapaan julkaisemisen periaatteita. (Atton 2003.) Italian *Indymedia* esimerkiksi yhdistelee vapaata julkaisemista ja konsensus-metodia, joka ymmärretään sellaisena päätöksentekomallina, jossa äänestämisen asemesta päätökset perustuvat keskustelun pohjalta syntyvälle konsensukselle. Italian *Indymedian* tapauksessa kotisivuston oikea palsta avataan kenen tahansa tuottamalle informaatiolle, ja ainoastaan suoranaisesti fasistiset, rasistiset ja seksistiset kommentit

poistetaan. Sivuston keskeiselle palstalle lisättävä informaatio pyritetään avointen ja julkisten postituslistojen kautta ja niiden julkaisemisesta päätetään konsensusmenetelmällä. Keskustelua jatketaan aina siihen saakka kunnes lähetetty aineisto päätetään julkaista. Koko päätöksentekoprosessi julkaistavasta informaatiosta käydään läpi kansallisella postituslistalle, jotta kenellä tahansa olisi mahdollisuus osallistua päätöksen tekemiseen (haastattelu 6). Konsensus-menetelmän käyttäminen on kuitenkin ongelmallista. Esim. Italian *Indy-median* toiminta hiipui lopulta keskustelun osallistumisen romahtamisen ja projektin byrokratisoitumisen vuoksi. Ongelmana oli myös se, että konsensus-menetelmä ei tunnu toimivan postituslistoilla. (Alice 2006)

Monet yhteiskunnalliset liikeorganisaatiot ovat tietoisia internet-kommunikaatioon liittyvistä riskeistä. Eräät niistä pyrkivät suoraan puuttumaan riskeihin opastamalla jäsenistöään teknisissä taidoissa. Yhteiskunnalliset liikeorganisaatiot voivat näin olla merkittävällä tavalla sosiaalistamassa jäsenkuntaansa internetin käyttöön (ks. esim. della Porta and Mosca 2005a). Esimerkiksi monet sosiaalikeskukset toimivat eräänlaisina ”haktivismin laboratorioina”, joissa uusi teknologia on keskeinen osa toimintaa. Kyseisillä laboratorioilla on selvästi vasemmistolainen orientaatio ja niissä opastetaan ihmisiä hyödyntämään vapaan lähdekoodin ohjelmistoja, kannustetaan ilmaisun vapauteen, jaetaan tietoa digitaalisista oikeuksista ja rohkaistaan itseohjautuvuuteen. Eräät haastatellut ryhmät perustivat varta vasten koulutusryhmiä jakamaan tietoa internetin käytöstä jäsenilleen (haastattelut 4 ja 9). Näiden ryhmien tavoitteena on tiedottaa ja kouluttaa jäsenistöä internet-kommunikaation käyttöön tarkoituksenmukaisimmalla tavalla ja lisäksi opastaa esim. sähköpostin käytössä, ohjelmistojen jakamisessa ja hakukoneiden käytössä. Ne pyrkivät lisäksi tekemään tunnetuksi *Microsoftille* vaihtoehtoisia sovellutuksia ja ohjelmistoja.

Internetin erottaa aiemmista kommunikaation muodoista sen interaktiivisuus. Eräissä tapauksissa voidaan todeta, ettei interaktiivisia keinoja hyödynnetty, koska niillä ei arveltu olevan juurikaan merkitystä. Tämä pätee erityisesti ammattijärjestöjen kaltaisiin perinteisempiin järjestöihin, joita eräät tutkijat nimittävätkin ”kyberavaruuden dinosauruksiksi” (Ward and Lusoli 2003). Useimmat tällaisista ryhmistä pelkäävät menettävänsä web-sivustojensa kontrollin interaktiivisuuden seurauk-

sena, koska niillä ei ole resursseja nimetä interaktiivisten tilojen moderaattoreita. Siksi ne yksinkertaisesti päättävät olla olematta interaktiivisia. (Haastattelu 10.) Vaikka toisaalta on tärkeää, että järjestön päätöksentekoon vaikuttavaa keskustelua on mahdollisuus moderoida, niin toisaalta valvonta voi estää vapaata mielipiteen vaihtoa ja johtaa epämiellyttävien vaatimusten sensurointiin keskustelusta. Niissä tapauksissa, joissa eksplisiittistä ja selkeää ”netikettiä” (online-käyttäytymisen tapakoodia) suositettiin, moderaattoreiden läsnäololla todettiin olevan haitallisia vaikutuksia dialogille ja sen kohteeksi valikoituville aiheille. Toisia huomioivassa ja rakentavassa nettikeskusteluissa moderaattoreiden osuus voidaan pitää minimissään.

Joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta ”vanhojen” järjestöjen, kuten ay-järjestöjen, tapana on ollut käyttää internetiä, kuten aikaisempiakin viestinnän välineitä, ylhäältä alas suuntautuvaan tiedottamiseen. Ne eivät hyödynnä välineen innovatiivisia puolia, kuten interaktiivisuutta. Samanlaisia huomioita on saatu useista tutkimuksista, joissa on tarkasteltu poliittisten puolueiden (Margolis et al. 1999; Gibson et al. 2003) sekä instituutioiden (Coleman et al. 1999; Trechsel et al. 2003) web-sivustoja. Tällaiset löydökset saavat kysymään, ovatko vanhat järjestöt online-aikaan hypätessään yksinkertaisesti uusintaneet vertikaalisen tapansa kommunikoida internet-ympäristössä. Joissakin haastatteluissa viitattiin sukupolvikiuluun ”vanhojen” ja perinteisten sekä ”uusien” ja innovatiivisten järjestöjen välillä internetin mahdollisuuksien oivaltamisessa (haastattelut 1 ja 11).

Vaikka sukupolvi-hypoteesiä pitääkin syventää ja testata, niin monet haastatellut (ks. esim. haastattelut 13, 14, 15, ja 17) olivat taipuvaisia korostamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen merkitystä, jota online-kommunikaatio ei kykene korvaamaan. Heidän mukaansa kasvokkainen vuorovaikutus mahdollistaa keskinäisen luottamuksen synnyn tavalla, jota ei ole mahdollista tuottaa online-vuorovaikutuksessa (Diani 2001; Kavada 2006). Tietokonevälitteinen viestintä siis käsitetään ilmiönä, joka tehokkaasti täydentää kasvokkaista välitöntä vuorovaikutteisuutta, muttei kykene silti korvaamaan sitä. ”Maailman naisten marssin” edustaja toteaaakin:

Internet-kontaktit ovat tärkeitä, mutta olemme tietoisia ettei liike voi rakentua pelkästään niiden varaan: tarvitsemme fyysillisiä kontakteja ihmisten kesken, jotta voimme rakentaa henki-

lökohtaisia ja poliittisia suhteita. Ilman niitä on mahdotonta taata toimintamme jatkuvuutta. (haastattelu 12)

Toinen merkittävä seikka, jota useimmat haastattelut korostivat, liittyy internetin hyödyntämiseen päätöksenteon välineenä. Eräissä arvioissa jopa arvellaan internetin hyödynnettävyyden päätöksenteossa riippuvan käytössä olevista ohjelmistosovelluksista: ”sellaiset sovellutukset, jotka mahdollistavat reaali-aikaisen kommunikaation, vaikkapa chatti, soveltuvat paremmin päätöksentekoon. Ne sallivat monimutkaiset neuvottelut aivan toisessa mitassa ja nopeudella kuin sähköposti ja postituslistat.” (Kavada 2006, 11–12) Kuitenkin monet haastatelluista tyrmäävät ajatuksen internetin käyttämistä päätöksenteossa. He korostavat esim. sitä, että päätöksentekoprosessin siirtäminen online-alustoille voi aiheuttaa epätasavertaisuutta. Päätöksentekoprosessia epätasa-arvoistavina tekijöinä nähtiin muun muassa yksilölliset erot internetiin pääsyn vaivattomuudessa, totumuksissa ilmaista ajatuksia kirjoitetun kommunikaation kulttuurissa¹² sekä internetin teknologioiden hyödyntämiseen liittyvissä taidoissa ja tiedoissa. Vaarana nähdään vallan päätyminen harvalle ja valikoidulle ryhmälle. Täten teknologiasta saattaisi tulla uusi vallan asymmetrian lähde. Syrjäytymisen pelko onkin johtanut eräät aktivistit rajoittamaan uuden teknologian käyttöä ja vahvistamaan kasvokkaista kommunikaatiota. (Haastattelu 19).

Samalla, kun haastatellut tähdentävät internetin rajoitteita järjestöjen sisäisessä päätöksenteossa, he varoittavat yliarvioimasta internetin vaikutusta offline-protestien mobilisoimisessa. Eräät kritikoivatkin joidenkin toisten yhteiskunnallisten liikkeiden ja aktivistien vastakkainasettelun ”virtualisoinnista” ja sitä, että internetin kykyyn saada ihmiset liikkeelle luotetaan aivan liikaa (haastattelu 16). Erään paikallisen sosiaalifoorumin edustajan mukaan ”tarvitaan myös militantteja piirtämän julisteita, kirjoittamaan lentolehtisiä, olemaan fyysisesti ihmisten keskuudessa ja ottavan kontakteja, muutoin me emme voi muuttaa maailmaa! [...] taistelumme edellyttää näkyvyyttä ja ruumiillista

läsnäoloa” (haastattelu 1). Paitsi rakenteellista rajoitteista tietokonevälitteisessä viestinnässä, aktivistit siis vaikuttavat olevan tietoisia myös digitaalisesta kuulusta. Kuten olemme havainneet, internetiin pääsy on edelleen paremmin koulutetun ja varakkaamman väestönosan etuoikeus, naisten ja vanhusten jäädessä nuolemaan näppejään. Italian tapauksessa, tutkimuksesta ja arviointitavasta riippuen, vain alle puolella väestöstä on nykyisellään pääsy internetiin. Valtaosa italialaisista on edelleen tämän välineen tavoittamissa. Aivan kuten jotkut haastatellut ovatkin huomioineet ”suuri osa ihmisistä ei vielä edes tiedä, mikä internet on” (haastattelu 13) ja ”jos haluat tavoittaa ihmisten kaduilla tai omalla alueellasi, niin silloin pitää omaksua erilaisia lähestymisen taktiikoita” (haastattelu 18).

Johtopäätöksiä: internetin eri puolien arviointia

Kvantitatiivinen analyysi osoitti, että internetiä käyttävät poliittisesti useat protestitapahtumien osallistajat. Useat heistä hyödyntävät sitä kerätesään vaihtoehtoista informaatiota, keskustellakseen politiikasta online-alustoilla ja toteuttaakseen erilaisia online-tempauksia. Toinen havainto oli, että internetiä käyttävät todennäköisimmin sellaiset henkilöt, joilla on aiempaa kokemusta radikaalista ja epätavanomaisesta osallistumisesta. Järjestötoiminnassa mukana olesimien kokemukset jäivät tässä suhteessa merkitykseltään vähäisemmäksi. Kolmas tutkimuksesta esiin nousut seikka oli, että haastateltavilla on taipumus jäljitellä offline-toimintansa tyyliä online-ympäristössä.

Kvalitatiiviset haastattelut osoittavat, että internet edustaa ”kaksikasvoista” mediaa yhteiskunnallisille liikkeille, siten että yhtäältä se tarjoaa uudenlaisia mahdollisuuksia politiikan harjoittamiseen mutta toisaalta siihen sisältyy sekä riskejä että haasteita. Internet on horisontaalinen, kaksisuuntainen, interaktiivinen ja kustannuksiltaan edullinen, joten se voimaannuttaa (*empower*) muutoin resurssiltaan köyhiä kollektiivitoimijoita ja jopa yksittäisiä toimijoita. Silti digitaalisen kuulun uhka on omiaan herättämään keskustelua välineen demokraattisesta luonteesta.

Yleensä internetin ja politiikan suhteita käsittelevässä kirjallisuudessa on tapana keskittyä tietokonevälitteisen kommunikaation positiivisiin puoliin. Tässä kirjoituksessa kuitenkin painotetaan internetin käytön suotuisia sekä epäsuotuisia seurauk-

¹² Valtaosiltaan tekstipohjainen internet (ainakin sen 1.0 versio) soveltuu paremmin sellaisille ihmisille, joille on tuttua kirjallinen tapa kommunikoida. Kirjallisesti taitavammat sekä kirjoitettuun esittämistapaan totuneet voisivat hyötyä enemmän tekstipohjaista kommunikaatioteknologiasta, erityisesti vuorovaikutteisilla ja dialogisilla online-alustoilla.

Taulukko 4 – Internet-kommunikaation rajoitteet ja mahdollisuudet eri viestien kohdentamisessa

Kohteet	EDUT	HAITAT
<i>Poliittiset päättäjät</i>	Mahdollisuus organisoida suora painotuskampanja päättäjille	Internetin ”rajattomuus”
<i>Journalistit</i>	Tapahtumien kuvauksia koskevat virheet voidaan välttää, vaihtoehtoisen tiedon levittämisen mahdollisuus	Uutisiksi nousevien aiheiden valintaa koskeviin päätöksiin ja esittämisen tapaan ei voida vaikuttaa
<i>Yleinen mielipide</i>	Suora viestintä ja de-medialisaatio (kenen tahansa mahdollisuus saada viestinsä julkisuuteen)	Digitalinen kuilu ja ”googlearkia” eli tiedohakujen tulosten esittäminen osumamäärän mukaisena järjestyksessä

sia yhteiskunnallisille liikkeille. Eräät tutkijat (esim. Garrett 2006; Pickerill 2003) korostavat tarvetta analysoida myös internetin ei-toivottuja vaikutuksia eli sitä, millaisia rajoitteita ja esteitä internet asettaa kollektiiviselle toiminnalle. Taulukoissa 4 ja 5 pyritään esittämään systemaattinen vertailu internet-kommunikaation rajoitteiden ja mahdollisuuksien eri ulottuvuuksista yhteiskunnallisille liikkeille. Ennen kaikkea on huomattava, että internetin käytön intensiivisyyden aste ja kohdentaminen vaihtelee, kuten havainnollistettiin taulukossa 1. Eräät ryhmät organisoivat online-kampanjoita painostaakseen poliittisia päättäjiä. Kuitenkin usein poliitikot eivät mainituista kampanjoista juurikaan piittaa. Haastateltujen mielestä tämä pätee etenkin vanhempaan poliitikko-sukupolveen, jolle internetin käyttö ei ole luonnollistunut osa arkipäivää. Useat poliitikot kokevat sosiaalilustuneensa internetin käyttämiseen jälkijunassa ja siksi he hyödyntävät internetiä täysin ymmärtämättä kyseisen välineen potentiaalia (esim. interaktiivisuus) ja käyttävät sitä perinteisen yksisuuntaisen viestimen tavoin. Tästä syystä online-tempauksia, kuten vaikkapa nettilakkoja tai sähköposteilta pommittamista ei välttämättä pidetä poliittisen toiminnan muotona.

Kuitenkin käsillä olevalle ilmiölle voidaan antaa myös toisenlainen selitys. Poliittiset päättäjät kiinnittävät huomiota erityisesti ”numeroiden voimaan” (DeNardo 1985) arvioidessaan online-protesteja. Ratkaisevaa on, kuinka moni ”todellinen” ihminen on oikeasti toiminnassa mukana. Sähköinen häirintä voi tosiasiallisesti olla hyvinkin pienen samanimielisten joukon koordinoitua toiminnan tulosta, joka mahdollistuu teknologian avulla. Lisäksi poliittiset päättäjät ovat ennen muuta kiinnostuneita äänestäjistä ja heidän mielipiteistään, eikä heitä välttämättä kiinnosta omiin vaalipiiriin-

sä kuulumattomien henkilöiden esittämät poliittiset mielenilmaukset. Internetin tehdessä kommunikaatiosta helpommin maantieteellisiä rajoja ylittävää, kampanjoihin voidaan osallistua ja niitä voidaan tukea hyvinkin hajautuneesti useiden vaalipiirien alueilla. Tässä mielessä internetin ”rajattomuus” voi selittää online-kampanjoiden rajallisen vaikutuksen poliittisiin päätäjiin.

Haastellut pitivät internetiä yleisesti tehokkaana välineenä journalistien mielenkiinnon ja medianäkyvyyden saamisessa. Tapahtumakuvausten virheellistä esittämistä, joka pohjautuu pitkälti uutistoimistojen antamille tiedoille perinteisessä mediassa, kyettiin osittain oikaisemaan omalla tiedottamisella. Internetin ansioksi luettiin se, että toimittajilla on käytössään useampia tiedonlähteitä sekä suora pääsy järjestöjen kotisivuille. Kotisivuilta löytyy mm. lehdistötiedotteita, kuvauksia järjestöjen tavoitteista, dokumentteja, lentolehtisiä, valokuvia, videoita, ja vastauksia Usein kysytyihin kysymyksiin (FAQ-osasto). Järjestöillä on internet-ajalla enemmän mahdollisuuksia saada omia näkemyksiään näkyviin mediassa. Toisaalta niiden toimintaa koskevat uutisoimispäätökset ratkaisevat viime kädessä journalistit. Toimittajat ovat edelleen portinvartijoita, ja heillä on tapana antaa enemmän medianäkyvyyttä institutionaalisille toimijoille (Gitlin 1980; Ryan 1991).

Jotkut tutkijat (esim. Bennett 2003) ovat tähden-täneet internetin kykyä helpottaa perinteiseen mediaan pääsyä. Bittivirtojen tulviessa televisioon informaatio tavoittaa yleisen mielipiteen. Internet mahdollistaa järjestöjen omaehtoisen sisällöntuotannon ja sen viestimisen suoraan yleisölle joskus jopa perinteisen median sivuttaen. Kuitenkin yhteiskunnallisten liikkeiden mahdollisuutta tavoittaa yleinen mielipide internetin kautta rajoittaa digitaalinen kuilu, eli se, ettei läheskään kaikilla ole

Taulukko 5 – Internet-kommunikaation vahvuudet ja heikkoudet yhteiskunnallisilla liikkeillä

Miten internet vaikuttaa...	EDUT	HAITAT
...sisäiseen demokraatiaan	Aktivistien sitoutuminen jokapäiväiseen järjestölliseen	Voimasuhteiden epätasavertaisuus teknisessä asiantuntemuksessa ja teknologisissa taidoissa
...valtasuhteisiin	Vapaan lähdekoodin ohjelmistojen käyttäminen säästää kustannuksissa sekä poliittinen konsumerismi	Teknisen asiantuntemuksen puutteet hidastavat/estävät laajamittaisen vapaan lähdekoodin ilmaisten ohjelmistojen hyödyntämisen
...sosiaalsiin suhteisiin	moninkertaistaa viestinnän mahdollisuuksia ja tehokkuutta	Kykyä luoda ja ylläpitää tiiviitä verkostoja (samoin kuin mobilisointikykyä) ajoittain yliarvioidaan

tasavertaisia mahdollisuuksia tai edellytyksiä osallistua internet-kommunikaatioon. Erityisesti tämä ongelma koskee ikääntynyttä ja kouluttamattomampaa väestönsosaa. Näin internetissä piilee sisäänrakennettuna uhka valikoivuuteen ja poissulkemiseen. Tämän lisäksi internetin käyttäjistä valtaenemmistö surffaa virtuaaliavaruudessa hakukoneiden avulla (Koopmans and Zimmermann 2007). Eräissä tutkimuksissa on osoitettu, että web-sivustojen näkyvyys määrittynyt hierarkkisen ”googlearkisesti”. Tällä tarkoitetaan sitä, että hakukoneet listaa hakutulokset niihin kohdistuneiden viittausten (osumien) perusteella. Tämä käytäntö suosii suuria ja laaja-alaisia organisaatioita, jotka saavat näin paremman näkyvyyden myös internetissä. Myös poliittiset järjestöt listautuvat hakukoneissa tällaisen rankkauksen mukaiseen järjestykseen, jolloin tavallinen netinkäyttäjä, joka ei tiedä jonkin yhteiskunnallisen liikeorganisaation olemassaolosta, ei todennäköisesti päädy hakukoneita käyttäessään niiden sivustoille.

Tähän tutkimukseen haastellut ovat korostaneet, sitä että eri sovellutuksia hyödynnetään erilaisissa tarkoituksissa. Web-sivustoja hyödynnetään useimmiten ulkoiseen viestintään, kun taas postituslistoja ja keskustelufoorumeita käytetään järjestön sisäisessä kommunikaatiossa. Jälkimmäisiä pidetään liikkeen aktivistien parissa eräänlaisina virtuaalisina kokoontumispaikkoina, joilla puidaan käynnissä olevia asioita. Yhteiskunnalliset liikeorganisaatiot käyttävät internetiä kohdistukseen viestejä aktivisteilleen, pyrkiäkseen sitouttamaan heitä järjestötoimintaan sekä ylläpitääkseen suhteita heihin (taulukko 5).¹³ Kaikesta huolimatta internet, informaatioähkykin uhalla, näyttää tavoittavan jo ennestään aktiivisia ja asioista perillä olevia

ihmisiä. Lisäksi yritykset vahvistaa järjestön sisäisiä demokraattisia käytäntöjä uutta teknologiaa käyttöönottamalla saattavat kilpistyä siihen, että niiden toteuttaminen vaatii muutamien yksittäisten, teknisesti taitavan henkilöiden suorittamaa internet-teknologioiden hallinnointia. Tästä voi seurata järjestödemokratian kontrollointia hallinnoijien taholta. Siten teknologiasta voi muodostua uusi epätasavertaisuuden lähde, ja se voi luoda uusia hierarkioita järjestön sisällä. Tosiasiassa sellaiset henkilöt, jotka ovat teknisiltä taidoiltaan kyvykkäitä, voivat harjoittaa melkoista valtaa internet-kommunikaatioon vahvasti nojaavan järjestön sisällä. Eräät järjestöt pyrkivät välttämään teknologisen oligarkian sudenkuopan ottamalla käyttöön ja kehittämällä sellaisia teknologisia sovellutuksia, joita ”maallikotkin” pystyvät käyttämään. Lisäksi ne suunnittelevat osallistavampia web-sivustoja sekä järjestävät uuden teknologian käyttökoulutusta jäsenistölleen. Joidenkin hajautettua johtamismallia soveltavien järjestöjen web-sivustoja hallinnoi ryhmä webmastereita yhden hallinnoijan asemesta. Näin jatkuvaa offline-demokratisoitumiskäytystä pyritään peilaamaan myös online-ympäristöön, mikä vahvistaa näkemystä, jonka mukaan internetin käyttötapoihin vaikuttavat toimijoiden offline-identiteetit. (Calenda and Mosca 2007.)

Yhteiskunnalliset liikkeet ovat itse-refleksiivisiä toimijoita, jotka ovat huolissaan demokratiasta ja sen linkittämisestä teknologian politiikkaan. Näin

¹³ Useimmat yhteiskunnalliset liikkeet pitävät web 2.0 interaktiivisia piirteitä äärimmäisen tärkeinä demokraattisten ihanteiden implementoinnissa. Kuitenkaan haastattelujen teon aikoihin useat järjestöt totesivat, etteivät ne toistaiseksi olleet hyödyntäneet web 2.0-tyyppisiä sovellutuksia

ollen valinnat teknologian suhteen ovat osa poliittisen konsumerismin harjoittamista. Ilmaisten sovellutusten käyttöönotto säästää tärkeitä ja niukkoja taloudellisia resursseja ja sen lisäksi niiden perustana oleva filosofia haastaa ylikansalliset brändätyt monopolit (kuten *Microsoftin*). Siitä huolimatta teknologinen poliittinen konsumerismi vapaan lähdekoodiin ohjelmistojen käyttämisessä rajoittuu pienen joukon toiminnaksi, koska sen laajamittaista leviämistä estää teknologisten taitojen vähäisyys. Kriittisen ja riittävän massan puuttuminen vapaiden ohjelmistojen käyttäjäkunnan osalta ei myöskään kannusta tämän kaltaisten ohjelmistovollutusten käyttämiseen.

Viimeisenä, muttei vähäisimpänä, voidaan todeta, että internetiä hyödynnetään yhteiskunnallisissa liikkeissä ja aktivistien toimesta täydentämään, ei

korvaamaan, kasvokkain tapahtuvan vuorovaikutuksen sosiaalisia suhteita. Haastatelluista yksikään ei ajatellut internetin pystyvän korvaamaan kasvokkaista kommunikaatiota. Kuitenkin sitä pidettiin tärkeänä, koska se moninkertaistaa viestinnän mahdollisuuksia ja tavoittaa erilaisia ihmisiä. Toisinaan internetin kykyä mobilisoida ihmisiä kaduille silti yliarvioitiin. Kvalitatiiviset haastattelut osoittavat, että uuden viestintävälilinen tärkeys on varsin hyvin ymmärretty. Toisaalta aktivistit myös painottavat sen rajoitteita ja sanovat internetin olevan välttämätön muttei riittävä ehto poliittiselle toiminnalle. Kasvokkaiset vuorovaikutussuhteet ovat edelleen poliittisen toimeliaisuuden kovassa ytimessä. Täten internetin poliittinen hyödyntäminen on vain politiikan jatkamista toisin keinoin.

HAASTATTELUT

- 1 – *Abruzzo*-sosiaalifoorumin tiedottaja
- 2 – viikkolehti *Cartan* (paperilehti) päätoimittaja
- 3 – Venetsian Sosiaalifoorumin aktivisti
- 4 – *Rete Lilliput* -verkoston aktivisti
- 5 – Nuorten kommunistien tiedottaja
- 6 – *Indymedia-Italia* -verkoston aktivisti
- 7 – *Social Press* -verkkolehden luoja
- 8 – *Italian World Shops Association* -ryhmän toiminnanjohtaja
- 9 – *Bulk*-sosiaalikeskuksen aktivisti
- 10 – Metallityöläisten liiton (FIOM, Federazione Impiegati e Operai Metallurgici) webmaster
- 11 – Kommunistisen sanomalehden *Il Manifesto* päätoimittaja.
- 12 – Italian Naisten maailmanmarssin (the World March of Women) tiedottaja
- 13 – Väkivallattoman ryhmän *Casa Pacen* (Rauhan talo) tiedottaja
- 14 – Pasifistisen online-portaali PeaceLink'in toiminnanjohtaja
- 15 – *Rete Lilliput* -verkoston tiedottaja
- 16 – COBAS:n (rank-and-file union) delegaatti
- 17 – *Social Press* -verkkolehden yhteistyökumppani
- 18 – Italian Naisten maailmanmarssin (the World March of Women) aktivisti
- 19 – COBAS-järjestön tiedottaja

LÄHTEET

- Alice, [imc-italy], *Chiedere per ricominciare*, 19 November 2006.
- Andretta, Mario, della Porta, Donatella, Mosca, Lorenzo ja Reiter, Herbert. 2002. *Global, nonglobal, newglobal. La protesta di Genova contro il G8*. Laterza: Roma-Bari
- Atton, Chris. 2003. Reshaping Social Movement Media for a New Millennium. *Social Movement Studies*, 2, 1, 3–15.
- Ayers, Jeffrey. M. 1999. From the Streets to the Internet: The Cyber-Diffusion of Contention, Teoksessa *The Annals of The American Academy of Political and Social Science*, 566, 132–143.
- Bennett, Lance W. 2003. Communicating global activism: strengths and vulnerabilities of networked politics. *Information, Communication & Society*, 6, 2, 143–68.
- Bentivegna, Sara. 2006. *Campagne elettorali in rete*. Laterza: Roma-Bari.
- Best, Samul J. ja Krueger, Brian S. 2004. *Internet Data Collection*, Thousand Oaks, CA: Sage (Quantitative Applications in the Social Sciences, 141).
- Calenda, Davide ja Mosca, Lorenzo. 2007. The political use of the Internet: Some insights from two surveys of Italian students. Teoksessa *Information, Communication & Society*, Vol. 10, No. 1, 29–47.
- Coleman, Stephen, Taylor, John ja Van de Donk, Wim, (toim.). 1999. *Parliament in the Age of the Internet*, Oxford: Oxford University Press.
- Cristante, Stefano. 2003. *Violenza mediata. Il ruolo dell'informazione nel G8 di Genova*. Editori Riuniti: Roma.
- della Porta, Donatella, Andretta, Mario, Mosca, Lorenzo ja Reiter, Herbert. 2006. *Globalization from below. Transnational activists and protest networks*. University of Minnesota Press: Minneapolis.
- della Porta, Donatella ja Diani, Mario. 1999. *Social move-*

- ments: an introduction*. Blackwell publishers: Oxford.
- della Porta, Donatella ja Mosca, Lorenzo. 2005a. "Globalnet for global movements? A network of networks for a movement of movements" in *Journal of Public Policy*, 25, 1, pp. 165–190
- della Porta, Donatella ja Mosca, Lorenzo (toim.). 2005b. *Searching the Net*, tutkimusraportti, Demos project (<http://demos.eui.eu>).
- della Porta, Donatella ja Rucht, Dieter. 1995. Social movement sectors in context: a comparison of Italy and West Germany, 1965–1990. Teoksessa Jenkins, J. Craig ja Klandermans, Bert (toim.). *The politics of social protest* University of Minnesota Press: Minneapolis, 272–299.
- DeNardo, James. 1985. *Power in numbers. The political strategy of protest and rebellion*. Princeton University Press: Princeton (NJ).
- Diani, Mario. 2001. Social movement networks: virtual and real. Teoksessa Webster, Frank (toim.). *Culture and politics in the information age.*: Routledge: London, New York, N.Y. 117–128.
- DiMaggio, Paul, Hargittai, Eszter, Neuman, Russel W. ja Robinson, John. P. 2001. Social implications of the Internet, *Annual Review of Sociology*, vol. 27, 307–336.
- Doerr, Nicole ja Mattoni, Alice. 2007. *The Euromayday parade against precarity: cross national diffusion and transformation of the European space 'from below'*, seminaariesitys työpajassa "Campaign Analysis in a Globalizing World" Ludwig-Maximilian-University, München., 27.–28. Huhtikuu, 2007.
- Downing, John D.H. 2001. *Radical Media: Rebellious Communication and Social Movements.*, Sage: Thousand Oaks, CA.
- Freschi, Anna Carola. 2003. "Dalla rete delle reti al movimento dei movimenti. Gli hacker e l'altra comunicazione. Teoksessa.della Porta, Donatella & Mosc, Lorenzo (toim.) *Globalizzazione e Movimenti Sociali* Manifesto-libri: Roma , 49–75.
- Garrett, Kelly R., 2006. Protest in an Information Society. A review of literature on social movements and new ICTs, *Information, Communication & Society*. 9, 2., 202–224.
- Gesualdi, Francesco. 2003. *Manuale per un consumo responsabile. Dal boicottaggio al commercio equo e solidale*, Feltrinelli: Milano.
- Gibson, Rachel, Nixon, Paul ja Ward, Stephen (toim.). 2003. *Political Parties and the Internet. Net gain?*. Routledge: New York & London.
- Gitlin, Todd. 1980. *The Whole World is Watching*. University of California Press: Kalifornia
- Glo Internet, (toim.). 2003. *Software libera tutti. Compendio di tecnologia lillipuziana*, [www-dokumentti], saatavilla <http://www.retelilliput.net/Gruppi/GLOInternet/docGLOInternet/glocompendio> (luettu helmikuussa 2004).
- Guay, Louis. 2002. *The World March of Women: A Political Action to Transform the World*. Seminaaripaperi, esitetty symposiumissa "Citizenship and Globalization: Exploring Participation and Democracy in a Global Context", Langara College, Vancouver, 14.–16.7. 2002.
- Guide for social transformation in Europe: ESF and surroundings [www-dokumentti], saatavilla <http://www.euro-movements.info/english/index.htm>.
- Hindman, Matthew, Kostas, Tsioutsoulouklis ja Johnson, Judy A. 2003. *Googlearchy: How a few heavilylinked sites dominate politics on theWeb*. Seminaaripaperi, esitetty Midwest Political Science Association vuosikokouksessa Chicagossa.
- Kavada, Anastasia. 2006. *The 'alter-globalization movement' and the Internet: A case study of communication networks and collective action*. Seminaaripaperi esitetty "Cortona Colloquium 2006 – Cultural Conflicts, Social Movements and New Rights: A European Challenge" konferenssissa, 20.–22.10. 2006.
- Koopmans, Ruud ja Zimmermann, Ann 2005. Visibility and Communication Networks on the Internet: The Role of Search Engines and Hyperlinks. Seminaaripaperi esitetty CONNEX workshop A European Public Sphere: How much of it do we have and how much do we need? Amsterdam, 9.–10.2005 .
- Leonardi, Laura. 2000. *La dimensione sociale della globalizzazione*. Carocci: Rooma.
- Margolis, Michael, Resnick, David ja Wolfe, Joel D. 1999. Party Competition on the Internet in the United States and Britain.,*Harvard International Journal of Press/Politics*, 4(4):,24–47.
- Margolis, Michael ja Resnick, David. 2000. *Politics as usual: the cyberspace 'revolution'*. Sage: Thousand Oaks, CA
- Meyers, Daniel J. 2001. Social Activism through Computer Networks. Teoksessa Burton, Verno O. (toim.). *Computing in the Social Science and Humanities*, University of Illinois Press: Urbana, IL., 124–39.
- Melucci, Alberto. 1989. *Nomads of the present. Social movements and individual needs in contemporary society*, (toim.) Keane, John ja Mier, Paul. Hutchinson Radius: London.
- Micheletti, Michele. 2003. *Political virtue and shopping. Individuals, consumerism, and collective action*. Palgrave MacMillan: New York.
- Mosca, Lorenzo, Rucht, Dieter, Teune, Simon ja Lopez, Martin S. 2007., Communicating the forum, Tutkimusraportti della Porta, Donatella & Andretta, Mario (toim.). *Global Activists. Conceptions and practices of democracy in the European social forums*, WP5 report, Demos project.
- Norris, Pippa. 2001. *Digital Divide. Civic Engagement, Information Poverty and the Internet Worldwide*. Cambridge University Press: Cambridge.
- Open publishing [www-dokumentti]. Saatavilla: http://en.wikipedia.org/wiki/Open_publishing.
- Pickerrill, Jenny. 2003. *Cyberprotest. Environmental activism online*. Manchester University press: Manchester.
- Rucht, Dieter. 2005. The Internet as a New Opportunity for Transnational Protest Groups. Teoksessa Kousis, Maria & Tilly, Charles (toim.) *Economic and political contention in comparative perspective*. Paradigm Publishers: Boulder (Colorado).
- Ryan, Charlotte. 1991. *Prime Time Activism: Media Strategies for Grassroots Organizing*. South End Press: Boston.
- Sunstein, Cass R. 2001. *Republic.com*. Princeton University Press: Princeton (N.J.).

- Trechsel, Alexander, Kies, Raphael, Mendez, Fernando ja Schmitter Philippe C., 2003. *Evaluation of the Use of New Technologies in Order to Facilitate Democracy in Europe, Edemocratizing the parliament and parties of Europe*. Tutkimusraportti, laadittu Scientific Technology Assessment Office, Euroopan Parlamentin toimeksiantosta.
- Van Laer, Jeroen. 2006. *Internet Use and Protest Participation: How do ICTs affect mobilization?*, Seminaaripaperi, esitetty joint session of workshops of the ECPR, Helsinki, 7.–12.5.2006
- Vedres, Balazs, Bruszt, Lazlo ja Stark, David. 2005. Shaping the Web of Civic Participation: Civil Society Websites in Eastern Europe”, *The Journal of Public Policy*, Vol. 25, No. 1, 149–163.
- Walgrave, Stefan ja Rucht, Dieter (toim.). 2007. *Protest Politics. Antiwar Mobilization in Advanced Industrial Democracies*, Minneapolis: University of Minnesota Press, forthcoming.
- Ward, Stephen ja Lusoli, Ward. 2003. Dinosaurs in cyberspace? British trade unions and the Internet, *European Journal of Communication*, vol. 18(2), 147–179.